Atodiad 2

Nodiadau briffio cyfranogwyr ar gyfer sesiynau un i un

Atodiad 2.1 Rheoli Pridd

Atodiad 2.2 Rheoli Cynefinoedd

Atodiad 2.3 Cyfleoedd i Ddatblygu'r Fferm

Atodiad 2.4 Iechyd a lles anifeiliaid a rheoli da byw

Atodiad 2.1
Rheoli Pridd

Briff Rheoli Pridd
Trafodaethau un i un

Mae hwn yn gyfle i chi helpu i siapio'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy (SFS) newydd yng Nghymru. Bwriedir i'r SFS newydd ddisodli Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS) presennol a Glastir, ac mae Llywodraeth Cymru yn awyddus i lunio cynllun a fydd yn gweithio i chi a'ch busnes

Mae'r pum cam canlynol yn nodi eich taith arfaethedig trwy'r SFS newydd:

1. **Allgymorth –** proses i ddarparu gwybodaeth cyn i chi ymuno â'r cynllun.
2. **Datganiad o ddiddordeb -** i'w gwblhau a'i gyflwyno gennych chi, y ffermwr.
3. **Adolygiad Cynaliadwyedd Fferm -** i'w gynnal rhyngoch chi ag ymgynghorydd.
4. **Cynllun Cynaliadwyedd Fferm –** bydd hwn yn gynllun aml-flwyddyn a fydd yn sail y contract rhyngoch chi a Llywodraeth Cymru.
5. **Monitro a hunanasesu –** bydd hyn yn parhau trwy gydol y contract.

Bydd y cynllun newydd yn canolbwyntio ar bedwar prif faes, sef:

1. **Rheoli'r Pridd**
2. **Iechyd a Lles Anifeiliaid**
3. **Cyfleoedd i Ddatblygu'r Fferm**
4. **Rheoli Cynefinoedd**

Mae'r drafodaeth hon yn canolbwyntio ar Reoli'r Pridd.

Cyflwyniad
Nod y sgwrs hon yw canolbwyntio ar rai o'r camau gweithredu'n ymwneud â rheoli'r pridd a fydd yn arwain at y canlyniadau dymunol ar gyfer SFS. Mae llawer o gamau gweithredu'n ymwneud â rheoli'r pridd yn arwain at ganlyniadau niferus. Er enghraifft, bydd cynnydd mewn carbon yn y pridd;

- Cynnal cynaeafau iach
- Helpu i liniaru effeithiau newid yn yr hinsawdd
- Gwella'r gallu i ymdopi â straen dŵr - sychder a llifogydd
- Lleihau llygredd dŵr ac aer
- Cefnogi biota yn y pridd – fflora, ffawna a microbau

Cefndir

Mae pridd ar ein ffermydd yn allweddol er mwyn bwydo'r wlad a'r byd. Bydd rheoli'r pridd mewn modd cynaliadwy yn sicrhau y byddwn ni, a'r cenedlaethau sy'n ein dilyn, yn elwa o gynhaeaf da am flynyddoedd i ddod, ynghyd â manteision amgylcheddol sy'n ymwneud â: rheoli dŵr, llygredd a bioamrywiaeth.

Mae pobl yn rhoi baich cynyddol ar bridd, ac yr ydym yn ei wthio i bwynt tyngedfennol. Mae anghydbwysedd maetholion, erydiad, colli carbon organig, colli bioamrywiaeth, halogiad, asideiddio, cywasgu a phwysau trefoli i gyd yn cyfrannu at ddyfodol ansicr i'n priddoedd.

Mae rhai arferion ffermio yn gallu rhyddhau carbon o'r pridd neu arwain at lefelau uchel o NPK (nitrogen, ffosfforws a photasiwm) mewn pridd a llygru'r amgylchedd. Gall hyn fod ar ffurf llygredd aer, er enghraifft amonia, neu drwytholchi maetholion NPK i gyrsiau dŵr. Gall y llygredd hwn effeithio'n uniongyrchol ar iechyd pobl ac mae'n tarfu ar gydbwysedd ecosystemau mewn dyfrffyrdd sy'n arwain at barthau marw.

Trwy roi rheolaeth y pridd ac iechyd y pridd wrth wraidd amaethyddiaeth drwy gynllunio rheoli maetholion, mae'n bosibl cyfyngu ar effaith dynol ac amgylcheddol prosesau cynhyrchu bwyd. Gall canolbwyntio ar iechyd y pridd fod yn gyfrwng i alluogi diwydiant amaethyddol sy'n fwy cynhyrchiol a chynaliadwy o safbwynt amgylcheddol. Byddai hyn yn cynnwys edrych ar y fferm gyfan o ran rheoli maetholion a defnyddio adnoddau'r fferm, megis slyri, tail, neu wastraff yn effeithiol.

Felly, bydd y cynllun ffermio cynaliadwy yn canolbwyntio **ar gynnal a chadw ac adfywio priddoedd iach drwy annog arferion gorau o ran rheoli'r pridd**, gan gynnwys:

- cynllunio rheoli maetholion (NMP)
- cynllunio rheoli tail (MMP)
- rheoli adnoddau: gan gynnwys dŵr
- agwedd economi gylchol (mae economi gylchol yn system economaidd gyda'r nod o gael gwared ar wastraff a gwneud defnydd parhaus o adnoddau) - gan gadw adnoddau ar eu mwyaf gwerthfawr

Atodiad 2.2
Rheoli Cynefinoedd

Briff Rheoli Cynefinoedd
Trafodaethau un i un

Mae hwn yn gyfle i chi helpu i siapio'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy (SFS) newydd yng Nghymru. Bwriedir i'r SFS newydd ddisodli Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS) presennol a Glastir, ac mae Llywodraeth Cymru yn awyddus i lunio cynllun a fydd yn gweithio i chi a'ch busnes

Mae'r pum cam canlynol yn nodi eich taith arfaethedig trwy'r SFS newydd:

1. **Allgymorth** – proses i ddarparu gwybodaeth cyn i chi ymuno â'r cynllun.
2. **Datganiad o ddiddordeb** - i'w gwblhau a'i gyflwyno gennych chi, y ffermwr.
3. **Adolygiad Cynaliadwyedd Fferm** - i'w gynnal rhyngoch chi ag ymgynghorydd.
4. **Cynllun Cynaliadwyedd Fferm** – bydd hwn yn gynllun aml-flwyddyn a fydd yn sail y contract rhyngoch chi a Llywodraeth Cymru.
5. **Monitro a hunanasesu** – bydd hyn yn parhau trwy gydol y contract.

Bydd y cynllun newydd yn canolbwyntio ar bedwar prif faes, sef:

1. **Rheoli'r Pridd**
2. **Iechyd a Lles Anifeiliaid**
3. **Cyfleoedd i Ddatblygu'r Fferm**
4. **Rheoli Cynefinoedd**

Mae'r drafodaeth hon yn canolbwyntio ar reoli cynefinoedd.

Cynllun Ffermio Cynaliadwy - Rheoli Cynefinoedd
Mae rheoli cynefinoedd yn ymwneud â sicrhau digonedd o rywogaethau amrywiol. Gyda digonedd o rywogaethau amrywiol, mae systemau ecolegol yn fwy tebygol o allu ymdopi gydag aflonyddwch, gallu adfer neu addasu iddynt, gan barhau i ddarparu buddion ar gyfer y gymdeithas.
Mae manteision digonedd o rywogaethau ac amrywiaeth yn cynnwys gwasanaethau megis:

- Peillio cnydau
- Hidlo dŵr ac aer
- Dal a storio carbon
- Cefnogi rhywogaethau ysglyfaethus sy'n rheoli nifer y plâu
- Rheoli erydiad pridd
- Rheoleiddio cylchredau naturiol fel nitrogen a charbon

Pe bai pobl yn ceisio darparu'r holl wasanaethau a gyflenwir yn naturiol ar hyn o bryd, byddai'n ychwanegu cost sylweddol o ran amser, arian, carbon ac adnoddau eraill. Byddai'r diwydiant amaeth yng Nghymru yn gorfod cwrdd â'r costau cynhyrchu ychwanegol hyn. Trwy gynyddu gwytnwch, nod y cynllun ffermio cynaliadwy yw sicrhau bod y gwasanaethau hyn ac eraill megis iechyd a lles dynol, yn parhau i gael eu darparu.

Mae Deddf yr Amgylchedd (Cymru) yn gosod dyletswydd ar Lywodraeth Cymru i gynnal a gwella bioamrywiaeth a thrwy hynny hyrwyddo gwytnwch ecosystemau. Mae'r Ddeddf yn amlinellu nifer o agweddau i'w hystyried wrth feddwl am wytnwch. Rheoli Cynefinoedd a'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy

Mae'r rhai sy'n cymryd rhan yn y cynllun newydd yn debygol o ymgymryd ag amrywiaeth o dasgau sydd y tu allan i'r set sgiliau amaethyddol traddodiadol. Mae'n debygol y bydd angen i'r cynllun gynhyrchu canllawiau i ffermwyr sy'n ymdrin ag amrywiaeth o gynefinoedd Cymru. Byddai canllawiau'n helpu ffermwyr i olrhain y newidiadau mewn cyflwr cynefin ac yn rhoi arweiniad ynglŷn â chamau gweithredu neu fesuriadau i'w cymryd.
Mae'n debygol y bydd dilyn y canllawiau yn cynnwys ffyrdd newydd o weithio wrth reoli cynefinoedd.
Nod Llywodraeth Cymru yw datblygu cynllun sy'n atgyfnerthu gwytnwch ecosystemau amaethyddol a gwella ecosystemau naturiol Bydd y cynllun yn cynnig cyfres o gamau sydd wedi'u targedu at gyflawni'r canlyniad hwn, a cheir amlinelliad o ddetholiad ohonynt isod.

Amrywiaeth amaethyddol ar dir wedi'i wella/tir âr

Agwedd ar wydnwch ecosystemau	Camau Gweithredu	Rhesymeg
Amrywiaeth	Plannu porfa amrywiol	Lleihau'r angen am fewnbynnau e.e. gwrteithiau sy'n effeithio ar fywyd y pridd; amodau e.e. x1 sefydlogi N, x1 planhigyn meddyginiaethol ar gyfer rheoli plâu
Amrywiaeth	Amrywiaeth o gyltifarau	Mae defnyddio amrywiaeth o gyltifarau yn darparu ymwrthedd i amrywiaeth o blâu gan leihau'r angen i reoli plâu a'r costau cysylltiedig
Amrywiaeth	Aml-gnydio	Mae porfeydd aml-rywogaeth yn gwreiddio ar wahanol ddyfnder, ac yn gwneud y gorau o gapasiti naturiol y tir drwy sefydlogi nitrogen
Amrywiaeth	Cnydau gorchudd	
Amrywiaeth	Dyfnder gwreiddio	Mae amrywiaeth yn cynyddu faint o garbon sy'n cael ei storio yn y gwreiddiau. Mae gwreiddiau'n darparu llwybrau i ddŵr ymdreiddio i'r pridd.
Amrywiaeth	Mathau o wreiddiau	Mae gwreiddiau ffibrog tenau i wreiddiau dwfn yn gweithredu ar y pridd mewn gwahanol ffyrdd, gan gyfuno priddoedd ar y wyneb neu dorri haenau o gywasgiad dyfnach. Gyda'i gilydd maent yn sicrhau priddoedd iachach, ac felly'n gwneud gweithrediad yr ecosystem yn fwy effeithiol

Datblygu Clytwaith Ecolegol

Agwedd ar wydnwch ecosystemau	Camau Gweithredu	Rhesymeg
Graddfa	Maint/siâp y darnau clytwaith	Mae darnau mwy o gynefin lled-naturiol gyda mwy o ymylon neu ardaloedd o wahanol drwch yn darparu cynefin amrywiol
Graddfa	Mwy o'r un 'darnau'	Mae mwy o ddarnau o gynefin naturiol yn cynnig lleoedd nifer o rywogaethau symud yn ôl ac ymlaen
Amrywiaeth	Darnau o liwiau gwahanol le bo'n briodol	Mae darparu cynefin newydd sy'n wahanol i'r presennol yn cynnig cilfachau newydd ar gyfer rhywogaethau
Cysylltedd	Cysylltu lliwiau gyda'i gilydd	Os mae'r cynefin mewn coridorau ynysig, gall hynny ddarparu llwybr pwysig er mwyn i'r rhywogaethau allu symud. Caniatáu ar gyfer amrywiaeth genetig
Ansawdd	Gwella ansawdd y darnau	Gall ecosystemau fod mewn amrywiaeth o gyflyrau. Dylai gwella ansawdd cynefin ei gynorthwyo i gefnogi mwy o rywogaethau neu fwy o amrywiaeth o rywogaethau
Graddfa/ cysylltedd	Gweithio gyda ffermydd cyfagos i gynllunio dull gweithredu	Mae gweithio ar raddfa'r dirwedd yn caniatáu i ffermwyr gefnogi rhywogaethau symudol, fel adar, gan wella'r ystod gyfan y mae'r rhywogaeth yn gweithredu ynddi
Amrywiaeth	Ffyngau, bacteria a phrotistiaid	Bydd amrywiaeth o ficro-organebau mewn pridd yn darparu amrywiaeth o swyddogaethau ecosystem, gan gynnwys cludo maetholion neu ddŵr
Amrywiaeth	Organebau micro/bach	Cynnal sylfaen ar gyfer y we fwyd, ac felly'r ecosystem

Cynllunio rheoli asedau

Agwedd ar wydnwch ecosystemau	Camau Gweithredu	Rhesymeg
Amrywiaeth	Amrywiaeth oedran y cynefin neu o fewn y cynefin	Mae sicrhau cynefinoedd ar wahanol gyfnodau yn eu cylchred bywyd yn darparu cilfachau ar gyfer gwahanol rywogaethau, o ffwng ar goed marw i adar yn bwyta ffrwythau
Cyflwr	Dwysedd cynnal a chadw	Mae amrywiaeth yng nghyflwr y cynefin yn ei alluogi i gael ei ddefnyddio gan ystod ehangach o rywogaethau
Amrywiaeth	Dull offer mecanyddol	Gallai gwaith cynnal a chadw gyda pheiriannau, dan arweiniad gwybodaeth a sgiliau'r ffermwr ac isadeiledd, fod fwyaf effeithiol. Bydd hyn yn darparu canlyniadau gwahanol i ddulliau eraill gan ddarparu ei ystod ei hun o fuddion
Amrywiaeth	Dull offer da byw	Gallai gwaith cynnal a chadw gan ddefnyddio da byw, dan arweiniad gwybodaeth a sgiliau'r ffermwr ac isadeiledd, fod fwyaf effeithiol. Bydd hyn yn darparu canlyniadau gwahanol i ddulliau eraill gan ddarparu ei ystod ei hun o fuddion
Amrywiaeth	Dull offer plannu	Gallai gwaith cynnal a chadw gan ddefnyddio planhigion penodol, dan arweiniad gwybodaeth a sgiliau'r ffermwr ac isadeiledd, fod fwyaf effeithiol. Bydd hyn yn darparu canlyniadau gwahanol i ddulliau eraill gan ddarparu ei ystod ei hun o fuddion
Cyflwr	Rheoli rhywogaethau anfrodorol goresgynnol	Fel y rhai sy'n rhyngweithio gydag 88% o dir Cymru o ddydd i ddydd, bydd ffermwyr yn sylwi ac yn gallu ymateb i rywogaethau goresgynnol yn sydyn os bydd y cynllun yn eu caniatáu i weithredu - cafeat - problem ar raddfa'r dirwedd
Cyflwr	Sefydlogi tymheredd y ddaear	Mae tymereddau pridd uchel yn lleihau gweithgaredd biolegol yn agos at sero. Mae planhigion yn cysgodi'r pridd, yn dal haen o aer, ac yn helpu i sefydlogi'r tymereddau gan ganiatáu prosesau biolegol.
Amrywiaeth	Defnyddio lefel isel o wrthfiotigau	O'u gor-ddefnyddio, gall gwrthfiotigau fynd i mewn i'r pridd a lladd bacteria yn yr un modd â phan fyddant yn cael eu rhagnodi er mwyn trin yr anifail. Mae hyn yn lleihau biota pridd, a swyddogaeth ecosystem

Gwybodaeth

Aspect of Ecosystem Resilience	Action	Reasoning
Cyflwr	Gwybodaeth	Bydd y cynllun yn ddibynnol ar ddatblygu a defnyddio gwybodaeth. Ceir diddordeb penodol yn y modd y mae ffermwyr yn chwilio am wybodaeth ac yn dysgu, e.e. a oes well ganddynt: • Lleoliad ffurfiol yn yr ystafell ddosbarth • Mentora uniongyrchol • Dysgu mewn grwpiau trwy arddangosiad ymarferol • Dysgu trwy ddefnyddio adnoddau fideo megis YouTube
Addasrwydd	Ymateb i'r tywydd i addasu cynlluniau a dynwared natur	Er enghraifft: cynlluniau pori adweithiol yn seiliedig ar gyfradd twf glaswellt. Mae hyn yn cynnwys darparu ardal bori fwy neu lai i'r grŵp o anifeiliaid, ac mae angen ymgysylltu a chynllunio, yn ogystal â nod clir
Y gallu i addasu	Cynllunio yn seiliedig ar fodelu a rhagfynegiadau ar gyfer addasrwydd	Mae timau Llywodraeth Cymru wedi modelu sut y bydd tymereddau cynyddol a newidiadau mewn glawiad yn effeithio ar addasrwydd tir ar gyfer cnydau amrywiol. Bydd deall a dehongli'r wybodaeth hon yn helpu ffermwyr i gynllunio cylchdroadau 10+ mlynedd
Cyflwr	Darperir canllawiau fesul math o gynefin	Bydd angen i ffermwyr ddatblygu sgiliau penodol mewn meysydd fel rheoli coetir neu reoli corsydd. Bydd angen arweiniad hefyd ar ffurflenni hygyrch

Atodiad 2.3
Cyfleoedd i Ddatblygu'r Fferm

Briff Cyfleoedd Datblygu Fferm Trafodaethau un i un

Mae hwn yn gyfle i chi helpu i siapio'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy (SFS) newydd yng Nghymru. Bwriedir i'r SFS newydd ddisodli Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS) presennol a Glastir, ac mae Llywodraeth Cymru yn awyddus i lunio cynllun a fydd yn gweithio i chi a'ch busnes

Mae'r pum cam canlynol yn nodi eich taith arfaethedig trwy'r SFS newydd:

1. **Allgymorth** – proses i ddarparu gwybodaeth cyn i chi ymuno â'r cynllun.
2. **Datganiad o ddiddordeb -** i'w gwblhau a'i gyflwyno gennych chi, y ffermwr.
3. **Adolygiad Cynaliadwyedd Fferm -** i'w gynnal rhyngoch chi ag ymgynghorydd.
4. **Cynllun Cynaliadwyedd Fferm** – bydd hwn yn gynllun aml-flwyddyn a fydd yn sail y contract rhyngoch chi a Llywodraeth Cymru.
5. **Monitro a hunanasesu** – bydd hyn yn parhau trwy gydol y contract.

Bydd y cynllun newydd yn canolbwyntio ar bedwar prif faes, sef:

1. **Rheoli'r Pridd**
2. **Iechyd a Lles Anifeiliaid**
3. **Cyfleoedd i Ddatblygu'r Fferm**
4. **Rheoli Cynefinoedd**

Mae'r drafodaeth hon yn canolbwyntio ar Gyfleoedd i Ddatblygu'r Fferm.

Beth yw Datblygu Ffermydd?
Mae unrhyw newid yn gyfle i fyfyrio, ail-asesu a chynllunio ar gyfer y dyfodol.

Yng nghyd-destun ffermio, bydd newidiadau i berthynas fasnachu yn y dyfodol, cymorth fferm newydd a mwy o bwyslais ar fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd yn sbarduno proses o addasu. Bydd yn sbardun i chwilio am gyfleoedd a syniadau newydd i ddatblygu eich busnes ffermio, gan ei wneud yn gryfach ac yn fwy gwydn.

Roedd yr ymgynghoriad Ffermio Cynaliadwy a'n Tir yn nodi y gallai cynllunio busnes yn well, meincnodi, rhyngweithio â data'r farchnad a'r gadwyn gyflenwi arwain at welliannau busnes. Fodd bynnag, er bod nifer fach o ymatebwyr yn awyddus i weld mwy o gymorth busnes ar gael i ffermwyr, roedd mwyafrif yr ymatebwyr a fynegodd farn ar y pwnc hwn yn teimlo bod cyflwyno cymorth busnes ychwanegol ar gyfer y cynllun newydd yn ddiangen ac yn draenio adnoddau prin.

Felly, mae angen i'r cynllun newydd hwn feddwl am ffyrdd newydd i helpu ffermwyr a thirfeddianwyr i ddatblygu eu ffermydd dros y tymor byr, canolig a hir. Yn hytrach na chanolbwyntio ar reoli'r agweddau ariannol, mae Llywodraeth Cymru eisiau datblygu

asesiad holistaidd o'r fferm, uchelgais/nodau'r ffermwr, y teulu a'r gweithwyr. Dylid ystyried yr asesiad hwn fel cyfle i gymryd cam yn ôl i edrych ar y blaenoriaethau ac i ddatblygu strategaethau ar gyfer eich fferm.

Un o'r adnoddau er mwyn edrych yn holistaidd ar ddatblygu'r fferm yw dadansoddiad SWOT (h.y. adnabod eich Cryfderau, Gwendidau, Cyfleoedd a Bygythiadau). Yn hytrach na defnyddio'r cynllun busnes fferm confensiynol, gallai dadansoddiad SWOT fod yn well adnodd ar gyfer datblygu strategaeth fferm ac i ganfod anghenion y busnes fferm. **Gallai'r canlyniad amlygu'r angen i wella isadeiledd, buddsoddi mewn cyfarpar newydd, yr angen i ddatblygu sgiliau neu ddysgu sgiliau newydd.**

Unwaith y caiff nodau eu pennu a bod strategaeth yn cael ei datblygu, mae angen i'r fenter ffermio gofnodi ei llwyddiannau. Mae angen gosod dangosyddion Perfformiad Allweddol addas fel rhan o'r Strategaeth Datblygu Ffermydd a fydd yn dangos gwelliannau. Gall rhai Dangosyddion Perfformiad Allweddol fod yn benodol i'r fferm unigol, gan gymharu newidiadau blynyddol a gall rhai fod yn rhai cyffredinol i'r sector. Bydd darparu data cyffredinol ar gyfer y sector ar gyfer meincnodi o fudd i'r diwydiant mewn dwy ffordd, drwy:

- greu set ddata meincnodi ar draws y sector, a
- chaniatáu i ffermydd unigol asesu eu perfformiad

Felly, i grynhoi, mae datblygu'r fferm yn broses o ganfod eich nodau/uchelgeisiau, asesu eich sefyllfa bresennol trwy gynnal dadansoddiad SWOT, gweithredu strategaeth i fynd â'ch busnes yn ei flaen a monitro eich cynnydd a'ch perfformiad.

Cwestiynau

Diben y cwestiynau hyn yw darparu fframwaith ar gyfer y trafodaethau un i un, ond peidiwch â theimlo eich bod yn cael eich cyfyngu i'r rhain yn unig. Os ydych yn teimlo nad yw rhai cwestiynau yn berthnasol i'r materion yr ydych am eu trafod, mae croeso i chi ganolbwyntio ar y rhai y mae gennych ddiddordeb ynddynt yn unig.

Strategaeth Datblygu Ffermydd

Byddai'r SFS yn defnyddio'r dadansoddiad SWOT i nodi'r ffactorau mewnol ac allanol sy'n effeithio ar fusnesau fferm unigol. Byddai wedyn yn ystyried y berthynas rhwng y ffactorau mewnol ac allanol er mwyn gwella perfformiad. Gellir diffinio hyn fel un neu gyfuniad o 4 dull:

- **Twf** (Cryfder, Cyfle) defnyddio cryfderau mewnol i fanteisio ar gyfleoedd allanol
- **Atgyfnerthu** (Cryfder, Bygythiad) - defnyddio cryfderau mewnol i liniaru effeithiau gwendidau allanol
- **Amddiffynnol** (Gwendid, Cyfle) – goresgyn gwendid mewnol drwy fanteisio ar gyfleoedd allanol
- **Osgoi** (Gwendid, Bygythiad) – goresgyn gwendid mewnol a lleihau bygythiadau allanol

CYD-DDYLUNIO'R CYNLLUN FFERMIO CYNALIADWY I GYMRU

Asesu Parhaus

Unwaith y bydd y strategaeth ar waith a bod y newidiadau'n cael eu cyflwyno, mae angen dull o asesu effaith y newidiadau. Mae hwn yn gam hollbwysig y mae'n angenrheidiol er mwyn sicrhau bod y newidiadau'n arwain at y canlyniadau a ddymunir. Gall gosod DPA a thargedau clir wrth lunio strategaeth fod yn adnodd defnyddiol i asesu cynnydd. Bydd defnyddio Dangosyddion Perfformiad Allweddol o bob rhan o'r sector yn galluogi'r grŵp i nodi eu perfformiad o'i gymharu â gweddill y sector. Mae rhywfaint o gefnogaeth eisoes ar gael ar gyfer meincnodi, gan gynyddu gallu'r fferm i gofnodi eu data eu hunain a chymharu gydag eraill. Mae hyn yn cynnwys rhaglenni fel y prosiect Mesur i Reoli dan arweiniad Cyswllt Ffermio a'r rhaglen Meincnodi Cig Coch.

Atodiad 2.4
Iechyd a lles anifeiliaid a rheoli da byw

Briff Iechyd a Lles Anifeiliaid
Trafodaethau un i un

Mae hwn yn gyfle i chi helpu i siapio'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy (SFS) newydd yng Nghymru. Bwriedir i'r SFS newydd ddisodli Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS) presennol a Glastir, ac mae Llywodraeth Cymru yn awyddus i lunio cynllun a fydd yn gweithio i chi a'ch busnes

Mae'r pum cam canlynol yn nodi eich taith arfaethedig trwy'r SFS newydd:
1. **Allgymorth** – proses i ddarparu gwybodaeth cyn i chi ymuno â'r cynllun.
2. **Datganiad o ddiddordeb** - i'w gwblhau a'i gyflwyno gennych chi, y ffermwr.
3. **Adolygiad Cynaliadwyedd Fferm** - i'w gynnal rhyngoch chi ag ymgynghorydd.
4. **Cynllun Cynaliadwyedd Fferm** – bydd hwn yn gynllun aml-flwyddyn a fydd yn sail y contract rhyngoch chi a Llywodraeth Cymru.
5. **Monitro a hunanasesu** – bydd hyn yn parhau trwy gydol y contract.

Bydd y cynllun newydd yn canolbwyntio ar bedwar prif faes, sef:
1. **Rheoli'r Pridd**
2. **Iechyd a Lles Anifeiliaid**
3. **Cyfleoedd i Ddatblygu'r Fferm**
4. **Rheoli Cynefinoedd**

Mae'r drafodaeth hon yn canolbwyntio ar Iechyd a Lles Anifeiliaid.

Iechyd a Lles Anifeiliaid a Rheoli Da Byw
Iechyd anifeiliaid yw lles corfforol, meddyliol a chymdeithasol anifail. Lles anifeiliaid yw'r gallu i'r anifail hwnnw fynegi ei ymddygiad naturiol. Mae'r ffordd y mae anifeiliaid fferm yn derbyn gofal a'r ffordd y mae eu hiechyd yn cael ei reoli yn cael effaith sylweddol ar fusnesau fferm, yr amgylchedd a'r gymdeithas gyfan. Mae bioddiogelwch yn arf penodol i sicrhau iechyd a lles anifeiliaid. Mae'n cynnwys safonau lles uchel a chamau gweithredu penodol i atal afiechyd, gan leihau'r tebygolrwydd y bydd anifeiliaid yn mynd yn sâl. Mae mabwysiadu arferion bioddiogelwch yn arwain at:
- Anifeiliaid iachach a mwy cynhyrchiol
- Ffermydd mwy proffidiol
- Llai o lygredd ac allyriadau carbon
- Llai o risg i iechyd dynol

Nod y cynllun

Nod y canlyniad Iechyd a Lles Anifeiliaid a Rheoli Da Byw yn y Cynllun Ffermio Cynaliadwy yw codi safonau iechyd a lles pob anifail sy'n cael ei ffermio. Un o'r ffyrdd y byddwn yn ei fesur yw trwy ddefnyddio'r blaenoriaethau a osodwyd gan y Grŵp Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid, er enghraifft:
- Atal afiechydon a defnyddio meddyginiaethau yn gynaliadwy:
  - Defnydd o driniaeth llyngyr
  - Defnydd o wrthfiotigau
- Gwaredu clefydau:
  - TB Buchol
  - BVD
  - Clafr defaid

Nid yw hon yn rhestr gynhwysfawr ar gyfer pob sefyllfa nac o bob clefyd ar bob fferm. Yn hytrach, dyma rai o'r mesuriadau y byddwn yn eu defnyddio i wirio cynnydd. Gellir newid y rhain yn y dyfodol pan fydd afiechydon newydd a blaenoriaethau newydd yn cael eu nodi. Byddwn hefyd yn mesur y canlyniad cynhyrchiant hwn yn erbyn ein hymrwymiad i sicrhau lleihad o 95% yn en hallyriadau nwyon tŷ gwydr erbyn 2050.

Camau i'w hystyried fel rhan o'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy:
Er y byddai'n bosibl i ni gael camau gweithredu'n seiliedig ar wahanol broblemau iechyd a lles cenedlaethol, fel clefydau unigol, mae Llywodraeth Cymru eisiau cefnogi dau ddull sy'n caniatáu i ffermwyr edrych ar yr union broblemau iechyd a lles ar eu fferm. Mae pob fferm yn wahanol ond gallant oll ddefnyddio'r un ddau ddull, sydd â chysylltiad agos, i atal a gwaredu afiechyd. Y rhain yw:

Cynllunio iechyd anifeiliaid sy'n canolbwyntio ar gamau gweithredu

Mae'r broses a gynigir i ffermwyr ymgymryd â hi yn cynnwys:
1. Adolygu perfformiad y fenter/mentrau da byw
2. Nodi'r prif feysydd i'w gwella, sy'n gysylltiedig ag iechyd a lles anifeiliaid
3. Gosod targedau ar gyfer gwella a chyflawni nifer cyraeddadwy o gamau gweithredu i gwrdd â'r targedau, fel arfer rhwng dau a phump
4. Bydd y camau gweithredu'n cael eu hadolygu a'u haddasu'n rheolaidd os oes angen nes y bydd y broblem wedi'i gwella. Bydd hyn yn dibynnu ar y broblem iechyd, a gallai gymryd wythnosau i flynyddoedd
5. Bydd y broses yn ailddechrau, gan arwain at welliant parhaus

Cynllunio bioddiogelwch

Bydd cynllun bioddiogelwch fferm fel arfer yn cynnwys:

- Cyflwyno anifeiliaid i'r fferm - y wybodaeth angenrheidiol er mwyn deall eu hanes o ran clefydau, sut y gellir eu cadw ar wahân i anifeiliaid eraill a'r profion a'r brechlynnau a allai fod yn angenrheidiol
- Ffiniau ffermydd - sut i atal anifeiliaid rhag dianc a'u hatal rhag dod i gysylltiad ag anifeiliaid cyfagos, a all ledaenu afiechydon, ynghyd â rhoi buddion eraill fel cysgod rhag gwynt a'r haul
- Cerbydau ac offer yn dod i mewn ac allan o'r fferm - pa fynedfeydd a llwybrau sy'n angenrheidiol er mwyn cadw'r rhain oddi wrth y da byw, yn ogystal â sicrhau eu bod yn cael eu golchi a'u diheintio
- Pobl yn cyrraedd ac yn gadael y fferm - cynllun ar gyfer ymwelwyr, pa ddillad ac esgidiau y bydd arnynt eu hangen yn ogystal â'r offer sydd angen ei olchi a'i ddiheintio
- Rheoli bywyd gwyllt - atal adar a bywyd gwyllt arall rhag gallu dod i gysylltiad ag anifeiliaid a'u bwyd anifeiliaid

Mae pob fferm yn wahanol rydym yn archwilio pa fath o gamau a ddylai ffermwyr eu cynnwys yn nodweddiadol yn y cynllun bioddiogelwch ar gyfer gwahanol fathau o ffermydd.

DEFNYDDIO GWRTHFIOTIGAU

Mae pryder cynyddol ynghylch ymwrthedd gwrthficrobaidd, sef pan fo bacteria yn gallu gwrthsefyll y gwrthfiotigau a ddefnyddir i drin heintiau. Mae ein Cynllun Gweithredu Pum Mlynedd ar gyfer Cymru yn nodi sut rydyn ni'n mynd i ddelio â risgiau datblygu a lledaenu ymwrthedd gwrthficrobaidd. Bydd defnyddio meddyginiaethau yn gyfrifol, trwy amddiffyn anifeiliaid rhag afiechydon fel bod angen llai o driniaethau gwrthfiotig arnynt, yn helpu i atal ymwrthedd gwrthfiotig. Ar lefel y DU mae'r Defnydd Cyfrifol o Feddyginiaethau mewn Amaethyddiaeth (RUMA) wedi nodi targedau sector-benodol ar gyfer lleihau, mireinio neu amnewid gwrthfiotigau mewn ffermio.

BIODDIOGELWCH

Nod mesurau bioddiogelwch yw atal cyflwyno unrhyw afiechydon neu heintiau newydd ar y fferm. Dylai hyn fod yn sylfaen i unrhyw Gynllun Iechyd Fferm. Mae buddion protocolau bioddiogelwch da nid yn unig yn arwain at anifeiliaid iachach a mwy proffidiol, ond hefyd at lai o ddefnydd o feddyginiaethau gwrthficrobaidd, a llygredd amgylcheddol anfwriadol.

CADW COFNODION

Mae cadw cofnodion yn adnodd hanfodol sy'n rhoi syniad i ni o lefelau cynhyrchiant, cyfradd marwolaeth a defnydd o adnoddau ar y fferm. Mae cadw cofnodion yn gywir yn ein galluogi i ddadansoddi'r busnes fferm yn barhaus, gan arwain at adolygu a gwella arferion presennol. Mae casglu data yn ein galluogi i lunio dangosyddion perfformiad allweddol y gellir eu defnyddio i gymharu amrywiaethau tymhorol a blynyddol ar y fferm yn ogystal â chymharu gyda busnesau eraill tebyg. Yn bwysig, gellir ei ddefnyddio hefyd i ddangos sut mae'r diwydiant yn cyflawni safonau uchel o ran iechyd a lles.